

OSOBINE LIČNOSTI I PREFERIRANI STILOVI LJUBAVI KAO PREDIKTORI BRAČNOG STATUSA ODRASLIH

Apstrakt

Osnovni cilj istraživanja bio je ispitati prediktivnu moć osobina ličnosti i preferencije ljubavnih stilova za utvrđivanje bračnog statusa (u braku, razvedeni, slobodni). Istraživanjem je obuhvaćeno 180 ispitanika, uzrasta od 35 do 45 godina, podjeljenih u tri poduzorka: osobe u braku, razvedene i slobodne. Korišćeni instrumenti: NEO PI-R, Skala ljubavnih stilova i Upitnik o sociodemografskim karakteristikama, konstruisan za potrebe istraživanja.

Ranija istraživanja uglavnom su se bavila osobinama ličnosti i stilovima ljubavi na uzorku ispitanika u braku. U ovom radu uključeni su i razvedeni i slobodni ispitanici. Za svaki od ispitivanih statusa veze izdvojili su se statistički značajni prediktori, a pokazale su se i razlike između ispitanika koji pripadaju različitom bračnom statusu. Ispitanici u braku skloni su strastvenoj i nesebičnoj ljubavi (Eros i Agape), dok razvedeni ispitanici najmanje vrednuju upravo ova dva stila ljubavi. Izdvojile su se i određene osobine ličnosti koje predstavljaju adekvantne prediktore za slobodne (Neuroticizam i Otvorenost) i razvedene ispitanike (Otvorenost i Ekstraverzija).

Ključne reči: osobine ličnosti, stilovi ljubavi, partnerski odnosi, bračni status

Teorijski okvir

Bračni status svakog pojedinca predstavlja njegov lični izbor. Mnogobrojni faktori mogu doprineti odluci da osoba stupi u brak ili da izađe iz njega, kao i da odluči da li će život provesti sama, bez porodice. Društvene promene vode sve većim slobodama izbora u gotovo svim domenima života. Brak i bračna zajednica predstavljaju jednu od važnih životnih oblasti u kojoj se ove promene takođe ogledaju. Nekada je brak predstavljao ugovoreni odnos između dve porodice (Feldman, 2008). Danas je situacija drugačija, postoji više različitih opcija za koje se ljudi mogu opredeliti. Tako se danas mladi sve češće odlučuju da žive zajedno pre nego što stupe u brak. Takođe, sve češća pojava jeste da se osobe odlučuju na samački život i povremene partnere u skladu sa svojim potrebama i željama. Razvod braka je poslednjih godina sve češća pojava. Stiče se utisak da se instituciji braka i porodice ne pridaje značaj koji su imali ranije.

Mnogobrojni istraživači i društva širom sveta pokušavaju da otkriju činioce koji doprinose održavanju braka i bračne zajednice, koji bi mogli da utiču na odluku

¹ milena.mima89@gmail.com

o razvodu i samovanju (Čudina- Obradović i Obradović, 2007). Okosnicu ovog rada predstavlja pokušaj utvrđivanja faktora i predispozicija pojedinca koji bi mogli da utiču na odluku o odabiru određenog bračnog statusa.

Osobine ličnosti

Ličnost je jedan od osnovnih pojmova psihologije, pod kojim se podrazumeva neponovljiv, relativno čvrsto integrisan, stabilan i kompleksan psihički sklop osobina, koji određuje karakteristično i dosledno ponašanje pojedinca (Popović, 1991). Osobine ličnosti predstavljaju faktore koji mogu predisponirati osobu za ispoljavanje određenog ponašanja. Iz tog razloga je opravdano pretpostaviti da bi osobine ličnosti mogle da imaju velikog udela u razumevanju i objašnjenju izbora statusa veze pojedinca, kao i u donošenju odluke prilikom izbora bračnog partnera. Ličnost se ne menja lako pod uticajem određenih faktora, što ga čini pogodnim za učešće u merenju pomenutih koncepata. U literaturi je ponuđen veliki broj modela koji pokušavaju da predvide i objasne ponašanje ljudi na osnovu osobina ličnosti. U ovom radu korišćen je Petofaktorski model ličnosti (Five Factor Model- FFM, Costa & McCrae, 1985; prema Knežević, Džamonja- Ignjatović i Đurić- Jočić, 2004) iz razloga što su prethodna istraživanja takođe koristila ovaj model i pokazalo se da se sve dimenzije ovog moleda, zavisno od stepena izraženosti, mogu dovesti u vezu sa statusom veze, posebno sa bračnim životom. Ovim modelom obuhvaćena je celokupna ličnost kroz pet faktora ili pet domena. Domeni predstavljaju bazične dimenzije ličnosti, dok faceti unutar njih predstavljaju uže crte ili subdimenzije bazičnih dimenzija ličnosti:

1. *Neuroticizam*- tendencija osobe da doživi negativne afekte, destabilizuje se i otežano adaptira na nove i stresne situacije. Faceti unutar ovog domena su: Anksioznost, Hostilnost, Depresivnost, Socijalna nelagodnost, Impulsivnost, Vulnerabilnost-
2. *Ekstraverzija*- socijabilnost, potreba za stimulacijama i kapacitet za radovanje, interpersonalna uključenost i opšti nivo energije pojedinca. Faceti unutar ovog domena su: Toplina, Druželjubivost, Asertivnost, Aktivitet, Potraga za uzbuđenjima, Pozitivne emocije.
3. *Otvorenost*- aktivna potreba za iskustvom, tolerancija osobe prema onome što joj nije blisko. Faceti unutar ovog domena su: Fantazija, Estetika, Osećanja, Akcija, Ideje, Vrednosti.
4. *Saradljivost*- dimenzija interpersonalnih relacija. Sastavljena iz sledećih faceta: Poverenje, Iskrenost, Altruizam, Popustljivost, Skromnost, Blaga narav.
5. *Savesnost*- sposobnost samokontrole, pridržavanje sopstvenih principa, individualni stepen organizovanosti, motivacija u ponašanju usmerenom cilju. Faceti unutar ovog domena su: Kompetentnost, Red, Dužnost, Postignuće, Samodisciplina, Promišljenost.

Rezultati istraživanja u svetu (Bouchard, Lussiere & Sabourin, 1999; Robins et al., 2000, prema Čudina- Obradović i Obradović, 2007; Gattis et al., 2004) ukazuju na nepovoljan uticaj dimenzije Neuroticizam na bračni kvalitet, kao i na povoljan uticaj Ekstraverzije, Saradljivosti i Savesnosti, što nam ukazuje na opravdanost korišćenja Petofaktorskog modela ličnosti kao osnove za ispitivanje povezanosti "dimenzija ovog modela sa zadovoljstvom u braku i bračnim životom.

Stilovi ljubavi

Pored osobina ličnosti još jedan koncept koji se čini značajnim za odluku o stupanju i ostanak u braku jeste ljubav. Ljubav je složen i multidimenzionalan koncept koji privlači pažnju istraživača poslednjih godina i smatra se bitnim preduslovom za sklapanje braka i njegovog održavanja. Ljubav i brak se u početku nisu dovodili u vezu, ljubav se vezivala za nebračni odnos, brakovi su bili ugovarani. Tek poslednjih decenija ova dva koncepta se povezuju i danas se gotovo obaveznim elementom braka smatra postojanje ljubavi između partnera.

Partnerska ljubav jeste ljubav između muškarca i žene koji su u vezi i koji čine par, a koja, po pravilu, uključuje seksualnu komponentu (Milivojević, 2007). Postoje različiti pristupi i pravci u izučavanju ljubavi. U ovom radu korišćena je teorija o stilovima ljubavi koja stavlja naglasak na društvenoj dimenziji uređenja intimnih veza (Lee, 1973; Hendrick & Hendrick, 1986), ukazuje na individualne razlike koje se koncipiraju preko šest stilova. Pretpostavlja se da će preferencija određenog ljubavnog stila uticati na odluku prilikom izbora bračnog partnera, odnosno statusa veze. Šest tipova ljubavi od kojih se krenulo i kroz mnogobrojna istraživanja se došlo do izdvajanja karakteristika svakog tipa su:

1. *Eros*- strastvena ljubav. Jaka privlačnost prema fizičkoj pojavi partnera, imaju tip partnera koji ih privlači, u vezu ulaze otvoreno i iskreno, spremni da probleme rešavaju konstruktivno, spremni da se povuku ukoliko se veza ne razvija u željenom pravcu.
2. *Ludus*- ljubav kao igra. Višestruke veze, nema idealnog partnera niti za njim traga, kontroliše svoja osećanja i isto očekuje od partnera, nije ljubomoran, ne vrednuje ljubav.
3. *Storge*- prijateljska ljubav. Ljubav se razvija postepeno kao ljubav između sibliinga, saigrača u timu. Nema idealan tip partnera, uživa u prijateljstvima. Ljubav je jedan od aspekata dugoročnih ciljeva, kao što su porodica i prijateljstvo.
4. *Mania*- opsesivna ljubav. Žudi za ljubavlju i vezom, sklona manipulacijama, ljubav joj je preko potrebna. Posesivna je, ljubomorna. Raskid teško doživljava.
5. *Pragma*- pragmatična ljubav. Osećajna, razumna, prijatna veza. Ima tačno osmišljenu listu kvaliteta koje očekuje od potencijalnog partnera. Ne preteruje u izražavanju emocija. Nalaženje odgovarajućeg partnera je značajno, ali nije vredno žrtvovanja.

6. *Agape*- nesebična ljubav. Daje se bez očekivanja da bude recipročna. Trajno strpljenje i nežna osećanja, seksualno uzdržavanje, nedostatak ljubomore i posesivnosti. Spreman je da odustane od partnerske veze ako je to za dobrobit partnera.

Lijev model (Lee, 1973) naglašava uticaj društvenih i kulturnih činilaca na stilove ljubavi. Li (Lee, 1973) smatra da izučavanju ljubavi treba pristupiti kao problemu nadmetanja različitih ideologija oko najboljeg uređenja intimne veze. Hendrikovi (Hendrich & Hendrick, 1986) su preuzeli ovaj model stilova ljubavi kao polaznu tačku u proceni šest različitih orijentacija prema ljubavnim vezama. Proučavanju stilova ljubavi pristupa se iz najšireg ugla i smatra se da stilovi ljubavi imaju obeležja trajnih crta ličnosti, ali i stavova o ljubavi. Ovakvo shvatanje stilova ljubavi predstavlja jednu od polaznih osnova ovog rada.

Prethodna istraživanja u svetu i u okruženju ukazala su na doprinos svakog od stilova ljubavi na brak i bračnu zajednicu (Hendrick & Hendrick, 1986; Feeney & Noller, 1990; Dion & Dion, 1993; Travica, 2004; Lasswell & Lasswell, 1979, prema Nikić, 2003, 2008). Storge se pokazao kao stil ljubavi karakterističan za zatvorene, seoske sredine, brojne porodice, danas je sve manje prisutan. *Agape* je takođe sve manje prisutan, zbog nepopularnosti osnovnih karakteristika ovog stila u savremenom svetu. *Pragma* je još jedan stil koji se javlja u sve manjem obimu, kao oblik ugovorenih veza i brakova kojih je sve manje. Takođe, utvrđeno je da su žene sklonije *Pragmi*, *Manii* i *Storgeu*, a muškarci *Ludusu*, *Erosu* i *Agapeu* (Davis & Latty-Mann, 1987; Hendrick & Hendrick, 1986). Rezultati navedenih istraživanja pružaju izvesnu osnovu i polazište za sprovođenje istraživanja i za stvaranje izvesnih očekivanja za osobe sa različitim bračnim statusom.

Doživljaj bračne zajednice

U novije vreme brak kao institucija se doživljava različito. Istraživanje koje je sprovedeno u 32 evropske zemlje ukazalo je na postojanje razlika u doživljaju braka u zavisnosti od zemlje u kojoj ispitanici žive (Balaban i sar, 2005; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2007). U zapadnim zemljama većina ispitanika smatra da je brak kao institucija zastareo i većina se opredeljuje za vanbračnu zajednicu ili za samostalan život bez partnera. Međutim, u zemljama našeg okruženja situacija je nešto drugačija. U pomenutom istraživanju učestvovala su Hrvatska i Slovenija. Pokazalo se da se u ovim zemljama braku i dalje pridaje značaj. Uprkos ovim rezultatima razvod je jedna od najzastupljenijih pojava širom sveta, pa tako i u zemljama okruženja. U zapadnim zemljama se stopa razvoda od šezdesetih godina, kad je iznosila oko 10%, do osamdesetih godina povećala na 30%, a 2000. čak do 50% (npr. Švedska, Finska, Austrija) (Puljiz i Zrinščak, 2002). U Srbiji je, takođe, zapažen porast razvoda braka. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku svaki četvrti sklopljeni brak se razvede, a prosečni vek trajanja je 12,8 godina (Republički zavod

za statistiku, 2012). Socijalni radnici smatraju da je ovaj porast verovatno posledica neobraćanja pažnje na mogućnost rešavanja krize na vreme, ali da je i posledica izloženosti hroničnom stresu koji traje godinama unazad i koji je uzrokovan materijalnom, psihološkom i fizičkom iscrpljenošću ljudi. Međutim, pored spoljašnjih faktora koji neosporno imaju uticaja, možemo pretpostaviti da deo uticaja potiče i od faktora vezanih za osobine ličnosti pojedinca, odnosno da predisponiraju osobu za određeni vid ponašanja i preferencija.

Prethodna istraživanja (Čudina-Obradović i Obradović, 2007) ukazalu su i na značaj pojedinih sociodemografskih varijabli za kvalitet bračnog života, kao što su pol, obrazovanje, religioznost, konzumiranje alkohola, zdravlje bračnih partnera, iskustvo predbračnog udvaranja, bračni procesi, karakteristike braka, bračno okruženje. Pa tako, pojedina istraživanja ukazivala su na povoljan uticaj religioznosti na bračnu privrženost i zadovoljstvo (prema Čudina- Obradović i Obradović, 2007), dok su druga opovrgavala delovanje religioznosti na brak i uopšte na izbor bračnog statusa (Booth et al., 1995). Istraživanja rađena u domaćem okruženju pokazuju da ne postoje razlike u bračnom kvalitetu i u zadovoljstvu u braku između muškaraca i žena (Obradović i Čudina- Obradović, 2001), dok istraživanja u svetu naglašavaju da su žene manje zadovoljne u braku (SAD- Fowers, 1991; Japan- Kitamura et al., 1998; Rusija- Ballard- Reisch i Weigel, 1999; Italija- Rosnati i Ranieri, 2000; Kina- Shek, 1995; prema Čudina- Obradović i Obradović, 2007). Iz tog razloga pojedine navedene varijable uključene su u ovom istraživanju, kao što su pol, obrazovanje, religioznost, konzumiranje alkohola partnera. Pored ovih varijabli, pretpostavlja se da bi i broj dosadašnjih ljubavnih veza, zadovoljstvo trenutnim statusom veze, kvalitet braka roditelja takođe mogli biti od značaja za kvalitet bračnog života.

Dosadašnja istraživanja bila su usmerena na proučavanje samo osobina ličnosti ili stilova ljubavi kod osoba koje su u braku. Istraživači su se uglavnom bavili proučavanjem braka i odnosa u braku, te se stiče utisak da je manje interesovanja bilo usmereno ka razvedenim i slobodnim ispitanicima. Upravo iz ove podvojenosti proizilazi motivacija za sprovođenjem ovog istraživanja. U skladu sa tim, tema ovog rada jeste ispitivanje osobina ličnosti i preferencije ljubavnih stilova kod osoba različitog bračnog statusa. Očekuje se da će pojedine osobine ličnosti i preferiranje određenog stila ljubavi biti izraženije, odnosno prisutnije u zavisnosti od bračnog statusa ispitanika.

Metodologija istraživanja

Pretpostavka od koje se polazi jeste da za svaki status veze postoje izvesni preduslovi kako u samom pojedincu, tako i u okolinskim faktorima. Iz tog razloga, ovo istraživanje predstavlja pokušaj obuhvatanja i spoljašnjih i unutrašnjih faktora koji bi mogli imati udela u izboru bračnog statusa. Iz tog razloga obuhvaćene su osobine ličnosti, stilovi ljubavi i pojedine sociodemografske varijable. Pretpostavlja se da će se izdvojiti značajni prediktori za ispitanike u braku, razvedene i slobodne.

Opšti cilj istraživanja

Ispitati da li su osobine ličnosti (Neuroticizam, Ekstraverzija, Otvorenost, Saradljivost i Savesnost) i preferirani stilovi ljubavi (Eros, Ludus, Storge, Pragma, Mania i Agape) statistički značajni prediktori bračnog statusa ispitanika (u braku, razvedeni i slobodni).

Specifični ciljevi:

- Ispitati prediktivnu moć osobina ličnosti u odnosu na bračni status ispitanika.
- Ispitati prediktivnu moć stilova ljubavi u odnosu na bračni status ispitanika.
- Ispitati razlike u stepenu izraženosti osobina ličnosti i stilova ljubavi s obzirom na pol ispitanika.
- Ispitati da li su određene socio-demografske varijable (pol, obrazovanje, religioznost, konzumiranje alkohola partnera, broj dosadašnjih ljubavnih veza, zadovoljstvo trenutnim statusom veze, kvalitet braka roditelja) statistički značajni prediktori bračnog statusa ispitanika.

Instrumenti

Upitnik NEO PI- R (Rivised NEO Personaliti Invetory, Costa & Mc Crae, 1992; prema Đurić- Jočić, Džamonja- Ignjatović i Knežević, 2004) namenjen je proceni pet osobina ličnosti petofaktorskog modela ličnosti, odnosno Big Five modela. Upitnik se sastoji od pet osnovnih dimenzija: Neuroticizam, Ekstraverzija, Otvorenost, Saradljivost i Savesnost. Svaka dimenzija obuhvata po šest subskala koje su namenjene merenju pojedinačnih aspekata. Ukupan broj stavki upitnika je 240, sa petostepenom Likertovom skalom procene. Pouzdanost upitnikaproverena je metodom interne konzistencije i utvrđeno je da sve subskale ostvaruju zadovoljavajući nivo pouzdanosti, odnosno za subskalu Neuroticizam $\alpha=0.82$, Ekstraverzija $\alpha=0.80$, Otvorenost $\alpha=0.79$, Prijatnost $\alpha=0.73$ i Savesnost $\alpha=0.79$.

Upitnik za ispitivanje ljubavnih stavova (Love Attitudes Scale- LAS, C. Hendrick, S. Hendrick, 1990) služi za merenje stavova o ljubavi. Sačinjen je od šest subskala LAS-a koje se odnose na: eros (strasna ljubav), ludus (ljubav kao igra), stroge (prijateljska), pragma (pragmatična ljubav), mania (posesivna ljubav) i agape (nesebična ljubav). Upitnik se sastoji od 41 stavke, sa četvorostepenom skalom Likertovog tipa. Subskale eros, ludus, storge, pragma i manija sačinjene su od po 7 ajtema, a subskala agape od 6 ajtema. Pouzdanost je proverena metodom interne konzistencije i utvrđeno je da za Eros $\alpha=0.88$, Ludus $\alpha=0.68$, Storge $\alpha=0.80$, Pragma $\alpha=0.79$, Mania $\alpha=0.65$, Agape $\alpha=0.80$. Kao što možemo videti subskale Eros, Storge, Pragma i Agape ostvaruju zadovoljavajući nivo pouzdanosti, dok je pouzdanost subskala Ludus i Mania ispod traženog nivoa pouzdanosti.

Upitnik za procenu sociodemografskih karakteristika konstruisan je za potrebe istraživanja. Upitnik je namenjen za utvrđivanje kontrolnih (bračni status i pol) i demo-

grafskih varijabli (obrazovanje, religioznost, konzumiranje alkohola partnera, broj dosadašnjih ljubavnih veza, zadovoljstvo trenutnim statusom veze, kvalitet braka roditelja).

Uzorak

Uzorak je prigodan i čini ga 180 ispitanika (35 do 45 god). Uzorak je sačinjen od tri poduzorka: 60 ispitanika koji su u braku, 60 ispitanika koji su razvedeni i 60 ispitanika koji su slobodni (nikada nisu bili u braku i trenutno nisu u ljubavnoj vezi). Svaki poduzorak ujednačen je po polu, po 30 ispitanika muškog i ženskog pola. Uzorak sačinjavaju ispitanici iz Leskovca i Niša. U odnosu na preostale sociodemografske varijable struktura uzorka je prikazana u tabeli 1.

Tabela 1. Struktura uzorka s obzirom na sociodemografske karakteristike ispitanika

Socio- demografske varijable	Kategorije	Frekvence	Procenti
Nivo obrazovanja	Osnovna škola	2	1.1%
	Srednja škola	109	60.6%
	Viša škola	27	15.0%
	Fakultet	42	23.0%
Religioznost ispitanika	Da	113	62.8%
	Ne	67	37.2%
Konzumiranje alkohola partnera	Da	62	34.4%
	Ne	118	65.6%
Broj dosadašnjih ljubavnih veza	<5	87	48.3%
	5 – 10	53	29.4%
	>10	49	22.2%
Zadovoljstvo bračnim statusom	Zadovoljan	116	64%
	Nezadovoljan	64	35%
Kvalitet braka roditelja	Divan	69	38.3%
	Prosečan	98	54.4%
	Loš	13	7.2%

Na osnovu tabele 1. može se zaključiti da je najveći broj ispitanika iz uzorka sa završenom srednjom školom, da većina sebe ocenjuje religioznim, kao i da u većini slučajeva negiraju konzumiranje alkohola partnera. Najveći broj ispitanika se izjašnjava da je imao do pet ljubavnih veza pre stupanja u brak/ do sada. Većina ispitanika je zadovoljna svojim trenutnim bračnim statusom i brak svojih roditelja ocenjuju kao prosečan i divan.

Metode prikupljanja i obrade podataka

Prikupljanje podataka za potrebe ovog istraživanja sprovedeno je u Leskovcu i Nišu, u periodu oktobar- decembar 2013. godine. Ispitivanje je obavljeno individual-

no, u domovima ispitanika. Ispitanicima je objašnjeno da je istraživanje anonimnog tipa, da će se dobijeni odgovori koristiti isključivo u naučno-istraživačke svrhe. Plan obrade podataka: tehnike deskriptivne statistike za opis uzorka, multipla regresiona analiza za utvrđivanje prediktivne moći pojedinih varijabli, T- test i ANOVA za utvrđivanje razlika između grupa.

Rezultati istraživanja

U ovom delu biće prikazani samo statistički značajni podaci, odnosno rezultati koji potvrđuju određene hipoteze.

Osobine ličnosti i stilovi ljubavi kao prediktori bračnog statusa ispitanika

Tabela 2. Multipla regresiona analiza: osobine ličnosti kao prediktori statusa veze

Status veze	Osobine ličnosti			
	r	R	F	p
U braku	0.22	0.05	1.74	0.13
Razvedeni	0.25	0.06	2.33	0.04*
Slobodni	0.29	0.08	3.07	0.01*

*Korelacija je statistički značajna na nivou 0.05

Na osnovu tabele 2. može se zaključiti da je model statistički značajan u odnosu na status veze Razvedeni i Slobodni. Koeficijent multiple korelacije ($r=0.29$) ukazuje da između osobina ličnosti i bračnog statusa *Slobodni* postoji niska povezanost. Takođe, utvrđen je nizak nivo povezanosti između osobina ličnosti i bračnog statusa *Razvedeni* ($r=0.25$). Takođe, možemo uočiti da osobine ličnosti ostvaruju jedinstven doprinos od 5% varijanse u objašnjavanju varijanse varijable *U braku*, 6% varijanse u objašnjavanju varijanse varijable *Razvedeni* i 8 % u objašnjavanju varijanse varijable *Slobodni*.

Tabela 3. Multipla regresiona analiza: stilovi ljubavi kao prediktori statusa veze

Status veze	Stilovi ljubavi			
	r	R	F	p
U braku	0.49	0.24	9.17	0.00***
Razvedeni	0.42	0.18	6.22	0.00***
Slobodni	0.15	0.03	0.62	0.71

***Korelacija je statistički značajna na nivou 0.001

Model je statistički značajan za dve podkategorije uzorka, *U braku* i *Razvedeni* po pitanju stilova ljubavi. Postoji umerena povezanost između stilova ljubavi

i bračnog statusa *U braku* ($r=0.49$), kao i između stilova ljubavi i bračnog statusa *Razvedeni* ($r=0.42$). Takođe, možemo uočiti da stilovi ljubavi ostvaruju jedinstven doprinos od 24% u objašnjavanju varijanse varijable *Ubraku*, a 18% u objašnjavanju varijanse varijable *Razvedeni*.

Tabela 4. Doprinos pojedinih osobina ličnosti kao prediktora statusa veze

Osobine ličnosti	Slobodni			Razvedeni		
	β	t	p	β	t	p
Neuroticizam	0.19	2.07	0.04*			
Ekstraverzija				0.26	2.77	0.01*
Otvorenost	0.29	3.07	0.00**	-0.27	-2.83	0.01*

*Korelacija je statistički značajna na nivou 0.05

**Korelacija je statistički značajna na nivou 0.01

Primenom multiple regresione analize utvrđeno je da u modelu izdvojenog skupa prediktorskih varijabli statistički značajne prediktore statusa veze *Slobodni* predstavljaju dimenzije Neuroticizam ($\beta= 0.19$, $t = 2.07$, $p<0.05$) i Otvorenost ($\beta= 0.29$, $t = 3.07$, $p<0.01$), dok su statistički značajni prediktori statusa veze *Razvedeni* dimenzije Ekstraverzija ($\beta= 0.26$, $t = 2.77$, $p<0.01$) i Otvorenost ($\beta= -0.27$, $t = -2.83$, $p<0.01$) što se može videti na osnovu tabele 4.

Tabela 5. Doprinos pojedinih stilova ljubavi kao prediktora statusa veze

Stilovi ljubavi	U braku			Razvedeni		
	β	t	p	β	t	p
Eros	0.33	4.40	0.00***	-0.27	-3.47	0.00**
Agape	0.23	2.98	0.00**	-0.21	-2.56	0.01*

*Korelacija je statistički značajna na nivou 0.05

**Korelacija je statistički značajna na nivou 0.01

***Korelacija je statistički značajna na nivou 0.001

U modelu izdvojenog skupa prediktorskih varijabli, statistički značajni prediktori statusa *Ubraku* su dimenzije Eros ($\beta= 0.33$, $t = 4.40$, $p<0.001$) i Agape ($\beta= 0.23$, $t = 2.98$, $p<0.01$) (tabela 4.) dok su statistički značajni prediktori statusa *Razvedeni* dimenzije Eros ($\beta= -0.27$, $t = -3.47$, $p<0.001$) i Agape ($\beta= -0.21$, $t = -2.56$, $p<0.05$).

Razlike u stepenu izraženosti osobina ličnosti i stilova ljubavi s obzirom na pol

Tabela 6. Razlike u izraženosti osobina ličnosti s obzirom na pol ispitanika

Uzorak ispitanika	Otvorenost		Saradljivost		
	ženski pol	muški pol	ženski pol	muški pol	
Ceo uzorak	AS	158.14	149.69	157.63	152.03
	SD	16.39	14.22	13.54	14.90
	t- test	-3.70		-2.64	
	P	0.00***		0.01*	
	Veličina efekta	0.27		0.19	
Slobodni	AS	162.07	152.80		
	SD	16.22	13.47		
	t- test	-2.41			
	P	0.02*			
	Veličina efekta	0.30			
Razvedeni	AS	158.50	143.73	158.63	147.53
	SD	17.14	15.22	12.42	18.57
	t- test	-3.53		-2.72	
	P	0.00***		0.34	
	Veličina efekta	0.42		0.34	

*Razlika je statistički značajna na nivou 0.05

***Razlika je statistički značajna na nivou 0.001

Primenom t testa za nezavisne uzorke utvrđeno je da postoje statistički značajne razlike u stepenu izraženosti pojedinih osobina ličnosti između osoba muškog pola i osoba ženskog pola, tako da osobe ženskog pola ostvaruju više skorove na dimenzijama Otvorenost ($t_{(178)} = -3.70, p < 0.001$) i Prijatnost ($t_{(178)} = -2.64, p < 0.05$) u odnosu na osobe muškog pola, što se može videti na osnovu tabele 6.

Statistički značajne razlike između osoba muškog i ženskog pola u pogledu zastupljenosti određenih osobina ličnosti prisutne su na poduzorku *Slobodnih ispitanika* i to na dimenziji Otvorenost ($t_{(58)} = -2.41, p < 0.05$) tako da osobe ženskog pola ostvaruju više skorove. Takođe je utvrđeno da postoje statistički značajne razlike u pogledu stepena zastupljenosti osobina ličnosti Otvorenost ($t_{(58)} = -3.53, p < 0.001$) i Prijatnost ($t_{(58)} = -2.72, p < 0.05$) s obzirom na pol ispitanika koji pripadaju poduzorku *Razvedeni*. Pomenute dimenzije izraženije su kod ispitanika ženskog pola.

Tabela 7. Razlike u zastupljenosti stilova ljubavi s obzirom na pol ispitanika

Stil ljubavi	Ceo uzorak			Slobodni			Razvedeni		
	t-test	p	Veličina efekta	t- test	p	Veličina efekta	t- test	p	Veličina efekta
Ludus muški	3.75	0.00***	-0.27	2.25	0.03*	-0.28	2.76	0.01*	-0.34

*Razlika je statistički značajna na nivou 0.05

***Razlika je statistički značajna na nivou 0.001

Primenom t testa za nezavisne uzorke utvrđeno je da postoje statistički značajne razlike u pogledu zastupljenosti Ludus stila ljubavi ($t_{(178)} = 3.75, p < 0.001$) između osoba muškog i ženskog pola, tako da je ovaj stil ljubavi zastupljeniji na uzorku *muškaraca*. Takođe, utvrđeno je da je ovaj stil ljubavi zastupljeniji na poduzorku muških ispitanika koji su *Slobodni* ($t_{(58)} = 2.25, p < 0.05$) i *Razvedeni* ($t_{(58)} = 2.76, p < 0.05$).

Socio-demografske varijable kao prediktori bračnog statusa ispitanika

Tabela 8. Multipla regresiona analiza: sociodemografske karakteristike kao prediktori statusa veze U braku

Socio-demografske varijable	U braku			
	r	R	F	p
Obrazovanje	0.26	0.07	3.05	0.02*
Zadovoljstvom statusom veze	0.50	0.25	59.53	0.00***

*Korelacija je statistički značajna na nivou 0.05

***Korelacija je statistički značajna na nivou 0.001

U tabeli 8. prikazani su podaci koji ukazuju da se model pokazao statistički značajnim ($F=3.05, p < 0.05$) po pitanju obrazovanja za status veze *U braku*. Koeficijent multiple korelacije ($r=0.26$) između nivoa obrazovanja i ovog bračnog statusa ukazuje na postojanje niske povezanosti, ali se daljim postupkom nije pokazalo koji nivoi obrazovanja su relevantni za predviđanje ovog bračnog statusa. Kao što možemo videti varijabla obrazovanje ostvaruje jedinstven doprinos od 7% u objašnjenju varijanse varijable *U braku*. Umerena povezanost postoji i između zadovoljstva statusom veze i bračnog statusa *U braku* ($r=0.50$), model je statistički značajan ($F=59.53, p < 0.001$), a kao što možemo videti ova varijabla ostvaruje jedinstven doprinos od 25% u objašnjavanju ovog statusa veze.

Tabela 9. Multipla regresiona analiza: sociodemografske karakteristike kao prediktori statusa veze Slobodni

Socio-demografske varijable	Slobodni			
	r	R	F	p
Broj dosadašnjih ljubavnih veza	0.30	0.09	5.65	0.00**

**Korelacija je statistički značajna na nivou 0.01

Između broja dosadašnjih ljubavnih veza i bračnog statusa *Slobodni* postoji niska povezanost ($r=0.30$). Model se pokazao statistički značajnim ($F=5.65, p < 0.01$). Međutim, ni u ovom slučaju nije se pokazalo koji je broj ljubavnih veza adekvatan prediktor za Slobodne ispitanike. Možemo uočiti da varijabla Broj dosadašnjih ljubavnih veza ostvaruje jedinstven doprinos od 9% u objašnjavanju varijanse varijable *Slobodni*.

Tabela 10. Multipla regresiona analiza: sociodemografske karakteristike kao prediktori statusa veze Razvedeni

Socio-demografske varijable	Razvedeni			
	r	R	F	p
Zadovoljstvostatusom veze	0.44	0.19	41.53	0.00***

***Korelacija je statistički značajna na nivou 0.001

Koeficijent multiple korelacije ($r=0.44$) ukazuje da između zadovoljstva statusom veze i bračnog statusa *Razvedeni* postoji umerena povezanost. Model je statistički značajan ($F=41.53$, $p<0.001$). Možemo videti da varijabla Zadovoljstvo statusom veze ostvaruje jedinstven doprinos od 19% u objašnjavanju varijanse varijable *Razvedeni*.

Pretpostavke koje se odnose na varijablu religioznost i na konzumiranje alkohola partnera nisu potvrđene, odnosno ove varijable se nisu pokazale kao adekvatni prediktori nijednog od statusa veze.

Tabela 11. Razlike u pogledu izraženosti osobina ličnosti i stilova ljubavi s obzirom na kvalitet braka roditelja

	Kvalitet braka roditelja	F	Df	P
Neuroticizam	Divan/ prosečan/ loš	3.75	179	0.03*
Eros	Divan/ prosečan/ loš	3.28	179	0.04*

*Razlika je statistički značajna na nivou 0.05

Primenom statističke tehnike ANOVE utvrđeno je da postoje statistički značajne razlike s obzirom na kvalitet braka roditelja na dimenziji *Neuroticizam* ($F_{(179)} = 3.75$, $p<0.05$) i na dimenziji *Eros* ($F_{(179)} = 3.28$, $p<0.05$), što se može videti iz tabele 11.

Tabela 12. Razlike u pogledu izraženosti osobina ličnosti s obzirom na kvalitet braka roditelja

	Nivo kvaliteta braka roditelja	Nivo kvaliteta braka roditelja	AS Razlike	P
Neuroticizam	Divan	Prosečan	-7.06	0.01*
Eros	Divan	Prosečan	1.97	0.04*
Eros	Divan	Loš	4.02	0.04*

*Razlika je statistički značajna na nivou 0.05

Na osnovu tabele 12. možemo uočiti da ispitanici koji brak svojih roditelja procenjuju kao prosečan u poređenju sa ispitanicima koji brak svojih roditelja procenjuju kao divan imaju izraženiju dimenziju *Neuroticizam*. U pogledu stilova ljubavi *Eros* stil je izraženiji kod ispitanika koji brak svojih roditelja procenjuju kao divan u poređenju sa ispitanicima koji brak svojih roditelja procenjuju kao prosečan ili loš.

Diskusija rezultata

Osnovna hipoteza istraživanja predstavljala je očekivanje da će biti moguća predikcija različitog bračnog statusa (u braku, razvedeni, slobodni) na osnovu izraženosti određenih osobina ličnosti (Neuroticizam, Ekstraverzija, Otvorenost, Saradljivost i Savesnost) i preferencija određenih ljubavnih stilova (Eros, Ludus, Storge, Pragma, Mania i Agape). Analizom dobijenih rezultata izdvojili su se značajni prediktori za svaki od statusa veze ispitanika, dakle, osnovna hipoteza istraživanja je potvrđena.

Ranije rađena istraživanja u okruženju ukazala su na povoljan i nepovoljan uticaj pojedinih dimenzija ličnosti na brak (Gattis i Berns, 2004; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2007). U ovom istraživanju nije se izdvojila ni jedna osobina ličnosti kao adekvatan prediktor za ispitanike u braku. Po pitanju stilova ljubavi, pokazalo se da ispitanike u braku karakteriše strasna i nesebična ljubav na šta nam ukazuje izdvajanje Eros i Agape stilova ljubava kao statistički značajne prediktore ovog bračnog statusa. Ovakvi rezultati u skladu su sa ranijim istraživanjima rađenim u okruženju (Nikić, 2003; Travica, 2004; prema Nikić, 2008) i u svetu (Montgomeri i Sorell, 1997; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2007).

Određene socio-demografske varijable pokazale su se kao značajni prediktori za osobe koje su u braku. Jedna od njih jeste obrazovanje. Međutim, nije se pokazalo koji nivo obrazovanja je pogodan za odluku o stupanju u bračnu zajednicu i njeno održavanje. Istraživanje koje je sprovedeno u okruženju ukazalo je da ne postoji razlika u kvalitetu braka u zavisnosti od obrazovanja partnera (Tošić, 2011). Dakle, može se reći da su podaci dobijeni u ovom istraživanju u skladu sa rezultatima iz domaćeg okruženja. Ipak, treba imati na umu da je veliki broj ispitanika u ovom istraživanju sa srednjom stručnom spremom, pa bi u narednim istraživanjima trebalo bolje kontrolisati ovu varijablu.

Pokazalo se i da su ljudi u braku zadovoljniji svojim statusom veze, u odnosu na ostale ispitanike. Kao što je već na početku rada pomenuto istraživanja rađena u domaćem okruženju pokazuju da ne postoje razlike u bračnom kvalitetu i u zadovoljstvu u braku između muškaraca i žena (Obradović i Čudina-Obradović, 2001), dok istraživanja u svetu naglašavaju da su žene manje zadovoljne u braku (Italija-Rosnati i Ranieri, 2000, Kina-Shek, 1995; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2007; SAD-Fowers, 1991; Japan-Kitamura et al., 1998; Rusija-Ballard-Reisch & Weigel, 1999). Dobijeni podaci o zadovoljstvu koje osećaju ispitanici u braku ukazuju da brak i bračna zajednica još uvek opstaju kao institucija koja stvara osećaj sigurnosti svakom pojedincu, osećaj da nije sama i da ima podršku. Ova osećanja javljaju se kao posledice tradicionalnog načina vaspitanja koji podstiče brak i stalni rad na njegovom održavanju.

Ispitanici koji su *razvedeni* ostvaruju više skorove na dimenziji Ekstraverzija, a niže na dimenziji Otvorenost, u odnosu na ostale poduzorke ispitanika. Možemo pretpostaviti da su ovakvi rezultati posledica različitih mišljenja razvedenih ispitanika, ali i razloga za razvod braka. Razvod nije bio želja za neke od njih, pa se iz

tog razloga osećaju loše, povlače se u sebe, razvod doživljavaju kao poraz i krivicu traže u sebi. Sa druge strane su ispitanici koji su moguće bili inicijatori razvoda, iz tog razloga uspevaju da se na lakši način prilagode novonastaloj situaciji i razvod doživljavaju kao novu mogućnost, novi život, okreću se druženju i aktivnostima. Dimenzije Otvorenost i Saradljivost pokazale su se izraženijim kod razvedenih žena i moguće je da su upravo one uticale na ispoljavanje prethodno opisanih karakteristika.

Razvedeni ispitanici postižu niže skorove na dimenzijama Eros i Agape, što nam može ukazati na sebičan način reagovanja, ispoljavanje ljubomore, manjak razumevanja i pružanja podrške partneru. Usled nedostatka istraživanja koja su obuhvatila ovu populaciju ispitanika sa kojim bi bilo moguće uporediti dobijene rezultate, možemo se osvrnuti na rezultate koju su ranije pomenuti, a koji se odnose na održanje braka i bračne zajednice i stilove ljubavi kod ispitanika koji su u braku. Kao što možemo videti dobijeni su suprotni rezultati što je u skladu sa postavljenim očekivanjima. Takođe, pokazalo se da je Ludus stil ljubavi izraženiji kod muškaraca koji su razvedeni, u odnosu na razvedene žene. I prethodna istraživanja (Nikić, 2008) ukazala su na činjenicu da je razvod češća pojava kod muškaraca koji imaju razvijen stil ljubavi Eros ili Ludus.

Razvedeni ispitanici izjasnili su se kao nezadovoljni svojim trenutnim statusom veze. Dakle, oni ne uživaju u statusu veze u kome se trenutno nalaze. Moguće je da su pristalice braka i bračne zajednice, ali da su ih određene životne okolnosti kojima su bili izloženi u braku naterale da se odluče na razvod.

Slobodni ispitanici postižu više skorove na dimenzijama Neuroticizam i Otvorenost, u odnosu na ispitanike koji su u braku i na razvedene ispitanike. Emocionalno su labilniji i skloni da doživljavaju snažnije emocije, ali su i intelektualno radoznaliji i skloni eksperimentisanju. Takođe se pokazalo da je dimenzija Otvorenost izraženija kod slobodnih žena, koje su u odnosu na slobodne muškarce intelektualno radoznalije, nezavisnije, sklonije eksperimentisanju.

U pogledu izraženosti stilova ljubavi nema statistički značajnih podataka na nivou celog uzorka. Ali u pogledu polnih razlika izdvojila se dimenzija Ludus, kao izraženija kod muškaraca. Ovakav rezultat u skladu je sa ranijim istraživanjima (Nikić, 2008).

Broj dosadašnjih ljubavnih veza pokazao se kao značajan prediktor za slobodne ispitanike, ali se nije izdvojilo koji broj partnera najbolje predviđa ovaj status veze. Ne postoje ranija istraživanja koja su se bavila ovim konceptom, te je neophodno proširiti saznanja u ovom domenu u budućnosti.

Jedna od ispitivanih varijabli, religioznost, nije se pokazala kao značajan prediktor bračnog statusa ispitanika, što je u skladu sa ranijim istraživanjima (Booth et al., 1995). Svakako treba imati na umu različitost kulturalnih područja na kojima su sprovedena istraživanja.

Konzumiranje alkohola partnera se takođe nije pokazalo kao značajan prediktor bračnog statusa ispitanika, iako se na osnovu prethodnih istraživanja očekivalo da bi ova varijabla mogla biti adekvatan prediktor za neki od bračnih statusa.

Ranija istraživanja ukazivala su na negativan uticaj konzumiranja alkohola na brak i porodicu (Leonard i Kenth, 1996; Mudar, Keneth i Soltinski, 2001; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2007; Leonard & Rothbard, 1999). Konzumiranje alkohola u velikim količinama razara bračnu zajednicu bez obzira na društvo i kulturu kojima supružnici pripadaju (Johnson, 2002; Li, Huang, Bi i Ahuping, 1999; prema Čudina-Obradović i Obradović, 2007).

Još jedan koncept koji je ispitivan u ovom istraživanju jeste procena ispitanika braka svojih roditelja i njen značaj za osobine ličnosti i stilove ljubavi. Pokazalo se da ispitanici koji brak svojih roditelja ocenjuju kao prosečan, u odnosu na ispitanike koji brak svojih roditelja ocenjuju kao divan, imaju izraženiju osobinu ličnosti Neuroticizam. Ukoliko rezultate koji su dobijeni ovim istraživanjem povežemo sado-prinosom određenih osobina ličnosti za predikciju bračnog statusa samog ispitanika, možemo zaključiti da ispitanici čiji je bračni status Slobodan, brak svojih roditelja češće ocenjuju kao loš ili prosečan i da je kod njih najizraženija dimenzija Neuroticizam ili njene subdimenzije. Dakle, nepovoljan uticaj ove dimenzije na brak i loš ili prosečan brak roditelja koji predstavlja model za ispitanika, utiče na razvoj određenih osobina ličnosti i moguće je da nepovoljno utiče na njegovo viđenje braka i sputava njegovu odluku o stupanju u brak. Takođe je utvrđeno da postoji statistički značajna razlika u stilovima ljubavi ispitanika s obzirom na kvalitet braka roditelja. Dimenzija Eros je izraženija kod ispitanika koji brak svojih roditelja procenjuju kao divan u poređenju sa ispitanicima koji brak svojih roditelja procenjuju kao prosečan ili loš. To ukazuje da ispitanici koji su rasli u prijatnom okruženju, koji su kao model imali roditelje koji su bili u skladnim odnosima, teže strastvenoj ljubavi, jakoj privlačnosti partnera i u partnerske veze ulaze otvoreno i iskreno.

Zaključak

Ovo istraživanje predstavlja pokušaj obuhvatanja i unutrašnjih i spoljašnjih faktora koji doprinose izboru bračnog statusa. Za razliku od dosadašnjih istraživanja u kojima je uključen samo status veze *U braku* u ovom radu uključena su tri statusa veze zajedno – *U braku*, *Slobodan* i *Razveden* i želelo se utvrditi šta doprinosi svakom od njih i po čemu se oni zapravo razlikuju, polazeći od toga da svaki od statusa veze predstavlja slobodan izbor ispitanika.

Dobijeni rezultati ukazali su na to da postoje razlike između osoba koja ostvaruju različiti status veze. Pokazalo se da su za osobe u braku tipični stilovi ljubavi *Eros* i *Agape*, da su zadovoljni svojim statusom veze i da obrazovanje ima određeni doprinos u donošenju odluke o stupanju i ostajanju u bračnoj zajednici, međutim neophodno je ispitati kakav je taj doprinos. Za slobodne ispitanike karakteristični su visokiskorovina dimenzijama *Neuroticizam* i *Otvorenost*. *Otvorenost* kao osobina ličnosti posebno je karakteristična za slobodne žene. Slobodne muškarce karakteriše *Ludus* stil ljubavi. Broj dosadašnjih ljubavnih vezapredstavlja adekvatan prediktor ovog statusa veze, međutim, treba istaći da nije utvrđeno koji broj dosadašnjih ljubavnih veza predstavlja

adekvatan prediktor ovog statusa veze, što svakako treba ispitati budućim istraživanjima. Doprinos ove varijable takođe treba proveriti u narednim radovima.

Na poduzorku razvedenih javile su se dve podgrupe tako da jednu karakteriše visok nivo Ekstraverzije, a drugu nizak nivo Otvorenosti. Pretpostavka je da ovakvom rezultatu doprinose razlozi razvoda braka. Razvedene žene su otvorenije i saradljivije u odnosu na razvedene muškarce. Ispitanici iz ovog poduzorka najmanje vrednuju stilove ljubavi Eros i Agape, dok je za razvedene muškarce tipičan Ludus stil ljubavi.

Takođe, pokazalo se da su ispitanici koji su u braku procenili brak svojih roditelja kao divan, pa možemo pretpostaviti da je to doprinelo razviju Eros stila ljubavi kod njih. S druge strane, slobodni ispitanici su brak svojih roditelja procenjivali kao prosečan, odnosno loš. Moguće je da percepcija braka svojih roditelja kao lošeg, odnosno prosečnog, doprinosi tome da ispitanici preferiraju samoću i smatraju da je bolje ostati slobodan, nego biti u nekvalitetnom partnerskom odnosu.

Međutim, ovo istraživanje prate i određeni nedostaci. Pre svega oni se ogledaju u malom uzorku ispitanika te je neophodno dobijene rezultate proveriti na većem uzorku. Takođe, parcijalni doprinos prediktora je mali. Valjalo bi u budućim istraživanjima uspostaviti strožu kontrolu pojedinih demografskih varijabli koje su se u ovom istraživanju pokazale kao neadekvatni prediktori, kako bi se proverio njihov doprinosna ispitivane koncepte u ovom radu. Naredna istraživanja mogla bi uključiti u uzorak i starije i mlađe bračne parove. Ono što treba posebno istaći jeste da jemali broj dosadašnjih istraživanja rađeno naovu temu, ne samo u našem okruženju već i šire, što je donekle ograničilo mogućnost poređenja dobijenih rezultata, ali i postavilo određena očekivanja i pretpostavke koje budućim istraživanjima treba proveriti.

U celini gledano rezultati ovog istraživanja ukazuju da brak kao institucija opstaje i da su ipak, bar na ovom uzorku ispitanika, osobe u braku najzadovoljnije svojim statusom veze. Izdvojile su se osobine ličnosti i stilovi ljubavi koji razlikuju ova tri poduzorka i u skladu su sa tradicionalnim vaspitanjem, okruženjem i kulturom u kojoj su ispitanici odrastali i u kojoj se danas nalaze. Ovo istraživanje predstavlja uvod u bavljenje ovom temom. Njegov doprinos bi mogao da se iskoristi u preventivno mentalno higijenskom radu sa parovima i pojedincima. Institucija braka i porodice su u krizi. Iz tog razloga ovo je izazovna tema za sve istraživače u oblasti ljubavi, partnerskih i porodičnih veza da pokušaju da daju svoj doprinos u prevazilaženju savremenih problema i opstanku zajednice.

Literatura

- Booth, A., Johnson, D.R., Branaman, A. & Sica, A. (1995). Belief and Behavior: Does Religion Matter in Today's Marriage? *Journal of Marriage and Family*, Vol. 57, No. 3, 661-671.
- Bouchard, G., Lussier, Y. & Sabourin, S. (1999). Personality and Marital Adjustment: Utility of the Five-Factor Model of Personality *Journal of Marriage and Family*, Vol. 61, No. 3, 651-660.

- Gattis, K. S., Sara, B., Lorelei, E.S. & Andrew, Ch. (2004). Birds of a Feather or Strange Birds? Ties Among Personality Dimensions, Similarity, and Marital Quality. *Journal of Family Psychology*, Vol 18(4), 564-574.
- Davis, K.E. & Latty-Mann, H. (1987). Love Styles and Relationship Quality: A Contribution to Validation. *Journal of Social and Personal Relationships*, vol. 4, No. 4., 409-428.
- Dion, K. K., & Dion, K. L. (1993). Individualistic and collectivistic perspectives on gender and the cultural context of love and intimacy. *Journal of Social Issues*, 49(3), 53-69.
- Čudina- Obradović, M. i Obradović, J. (2005). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing- tehnička knjiga.
- Feldman, S. (2008). *Ljubav na drugi pogled*. Novi Sad: Psihopolis institut.
- Feeney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of personality and Social Psychology*, 58(2), 281-291.
- Fowers, B.J. (1991). His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, vol 24, 3, 209-221.
- Hendrick, C. & Hendrick, S. (1986). A Theory and Method of Love. *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 50, No. 2, 392- 402.
- Kitamura, T., Aoki, M., Fujino, M., Ura, C., Watanabe, M., Watanabe, K. & Fujihara, S.** (1998). Sex differences in marital and social adjustment. *Journal of Social Psychology*, vol 138, 1, 26-32.
- Knežević, G., Džamonja- Ignjatović, T. i Đurić- Jočić, D. (2004). *Petofaktorski model ličnosti*. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
- Lee, J. A. (1973). *Colours of love: An exploration of the ways of loving*. New Press.
- Leonard, K. E., & Rothbard, J. C. (1999). Alcohol and the marriage effect. *Journal of studies on Alcohol, supplement*, (13), 139-146.
- Milivojević, Z. (2007). *Formule ljubavi*. Novi Sad: Psihopolis institut.
- Nikić, G. (2003). *Dva pristupa u izučavanju bliskih partnerskih odnosa*. Magistarski rad, Odeljenje za psihologiju, Filozofski fakultet, Beograd.
- Nikić, G. (2008). *Povezanost stilova ljubavi i činilaca bliskih partnerskih odnosa u kasnoj adolescenciji i odrasloj dobi*. Doktorska disertacija, Odeljenje za psihologiju, Filozofski fakultet, Beograd.
- Popović, B. (1991). *Bukvar teorije ličnosti*. Beograd: Društvo psihologa Srbije.
- Puljiz, V. i Zrinščak, S. (2002). Hrvatska obiteljska politika u europskom kontekstu. *Revija za socijalnu politiku*. 9(2), 170-174
- Republički zavod za statistiku, 2012. Preuzeto sa: <http://www.trtbosanski.com/bs/news/detail/region/2/balkanski-brakovi-najvise-ze-zene-crnogorci-i-srbi-a-najmanje-razvode-bosanci/22060> (05. 08. 2013).
- Tošić, M. (2011). *Kvalitet braka i bazična struktura ličnosti bračnih partnera*. Diplomski rad. Departman za psihologiju, Filozofski fakultet, Niš.
- Travica V. (2004): *Stilovi vezivanja i stilovi ljubavi u partnerskim odnosima u periodu ranog odraslog doba*. Diplomski rad, Odeljenje za psihologiju, Filozofski fakultet, Beograd.

Weigel, D.J. & Ballard-Reisch, D.S. (1999). How Couples Maintain Marriages: A Closer Look at Self and Spouse Influences upon the Use of Maintenance Behaviors in Marriages. *Family Relations*, Vol. 48, No. 3, 263-269.

Milena Stojković

PERSONALITY TRAITS AND PREFERRED STYLES OF LOVE AS PREDICTORS OF MARITAL STATUS OF ADULTS

Abstract

The main aim of this study was to examine the personality traits and preferences of love styles people of different marital status. Also, we wanted to determine differences in personality traits and preferences of love styles between married people, divorced people and people who are not in relationship. The survey covered three sub-samples, aged 35 to 45 years, a total of 180 respondents. Instruments used: NEO PI, Love Attitude Scale and Questionnaire on sociodemographic characteristics, designed for purposes of this research.

Previous studies examined only personality traits and love styles of married people. In this paper we wanted to expand results on a sample of divorced people and respondents who are not in relationship. For each of the tested relationship status were found adequate predictors and it was found differences between subjects of different marital status. Respondents who are married tend to have passionate and selfless love (Eros and Agape), while divorced respondents least valued precisely these two styles of love. Some personality traits were distinguished like adequate predictors for free (Neuroticism and Openness) and divorced respondents (Openness and Extraversion).

Key words: marriage, divorce, singles, personality traits, love attitudes